

СТАНОВИЩЕ

от д.ф.н. **Вера Тервел Маровска**,
професор в Катедрата по български език
на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
за материалите, представени в процедурата
за защита на дисертация за присъждане на образователната и научна степен
доктор по филология на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“;
в област на висше образование 2. *Хуманитарни науки*;
професионално направление 2.1. *Филология* (Германски езици; английски език)

Автор: **Мария Иванова Анастасова**

Тема: „**АНАЛИТИЧНИТЕ КОНСТРУКЦИИ С ГЛАГОЛИТЕ СЪМ И ИМАМ И
МИНАЛО ПРИЧАСТИЕ В СТАРОАНГЛИЙСКИ И В СТАРОБЪЛГАРСКИ**“

Научен ръководител: **доц. д-р Антоанета Стефанова Джельова** (от Катедрата по общо езикознание и история на българския език във Филологическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“)

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД-21-1381/ 20.07.2022 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съм определена за член на научното жури в процедура за защита на дисертация за присъждане на образователната и научна степен *доктор по филология*; област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. *Филология*. Докторска програма Германски езици (английски език).

Автор на дисертационния труд е *Мария Иванова Анастасова* – докторантка в самостоятелна форма на обучение към Катедрата по английска филология с научен ръководител *доц. д-р Антоанета Стефанова Джельова* от ПУ; ФФ; Катедра по общо езикознание и история на българския език.

Представеният от докторант Мария Ив. Анастасова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва следните документи:

1. молба по образец до ректора за откриване на процедура;
2. автобиография по европейски формат;
3. протокол от предварителното обсъждане в катедрата;
4. автореферат;
5. декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
6. справка за спазване на минималните национални изисквания;

7. списък на публикациите;
8. дисертационен труд;
9. копия на публикациите по темата на дисертационния труд;
10. комплект документи на хартиен носител от т. 1 до т. 9 – 3 броя;
11. комплект документи от т. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8 – 7 броя.

Докторантката е приложила 3 публикации по темата на дисертацията.

2. Кратки биографични данни за докторантката

Мария Иванова Анастасова е родена на 11.06.1990 г. в Асеновград.

Средното си образование завършва в ЕГ „Иван Вазов“ в Пловдив през 2009 г. През 2013 г. се дипломира като бакалавър по Английска филология, а през 2014 г. завършва магистратурата си по Английска филология (Лингвистика и превод) във Филологическия факултет на Пловдивския университет.

През 2012 и 2013 г. М. Анастасова е стажант преподавател по английски език в ЕУ „Максимум“ в Пловдив. От 2014 до 2016 г. е хоноруван асистент, а от 2016 г. е вече редовен асистент по английски език в Катедрата по английска филология в ПУ. Работата ѝ като преподавател я представя като ерудирана и отговорна, с изключителна самовзискателност и дисциплина, каквито само може да желаем да бъдат младите хора, решили да се посветят на преподавателската професия.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертацията включва увод, три глави, заключение и библиография или общо 222 страници.

Изследването проследява възникването, образуването на вариантите с различни спомагателни глаголи, както и употребата на конструкциите с глаголите *съм* и *имам* и минали причастия в староанглийския и старобългарския език. Изследователският интерес към тази проблематика е породен от любопитния факт за наличието на еднотипни конструкции в два, историко-етимологически доста отдалечени езика, каквито са староанглийският и старобългарският. Изследваните аналитични конструкции са в основата на морфологичните категории на перфекта и залога, две категории, сродяващи българския език със западноевропейските и отличаващи го по морфологична структура от славянските езици.

4. Познание на проблема

Библиографията на Мария Анастасова включва около 200 научни труда. Представените в дисертацията исторически обзори доказват нейната подготвеност за анализиране на езиковите факти от старите етапи в развитието на изследваните езици и познанието на съществуващата литература.

Емпирична база на изследването е корпус от материал, ексцерпиран от староанглийските Уесекски евангелия и от старобългарското Мариинско евангелие. Използвани са основно текстовете на Матей, допълнени и с примери от останалите евангелисти.

5. Методика на изследването

С оглед на поставените задачи в работата е използван синхронно-диахронен подход, подходящ за дескрипция, анализ и систематизиране на езиковите факти и в синхронен (в рамките на един-два века), и в диахронен (в продължение на целия исторически развой на изследваните езици) аспект.

В заключителния анализ се използва историко-типологичният метод, подпомагащ съпоставянето на отделните езикови явления в общия контекст както на културно-историческите процеси, така и на универсалните мисловни схеми, оформящи спецификата на естествените езици и отразени в нея.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Още в началото на изследването е подчертан смисълът на установяваните разлики между разглежданите структури в исторически и етимологичен аспект, както и техният типологичен статут. Този факт допринася за яснотата и прегледността на работата.

Разглежданата дисертация е сред най-добрите, които съм чела в последните години. Тя е показателна за творческа зрялост и целенасоченост, каквито рядко характеризират работите на младите ни колеги. При окончателното оформяне на работата си авторката се е отказала от немалко страници готов текст (относно староанглийските паметници и отношенията им със старобългарските, а и с някои латински и старогръцки оригинали), преценен като тематично по-различен и това също е рядък факт за начинаещ учен. Казаното допринася както за безупречността на работата в композиционно отношение, така и за прецизността на формулирането и на заглавията, и на отделните части в нея.

Не мога да не отбележа и факта, че подобна историческа проблематика изисква компетентност, каквато завършващите студенти не притежават. М. Анастасова си е

дала сметка за това и съвестно и всеотдайно е подходила към задължителните за изследването ѝ начетеност и осведоменост, вкл. и по старобългарски език и в практически, и в теоретично-интерпретативен, че и във формално-графологически аспект. За това тя заслужава да бъде поздравена като една от бъдещите ни изключително надеждни колеги.

По съществото на работата на М. Анастасова могат да се направят дребни препоръки и бележки. В повечето случаи обаче те нямат задължителен и императивен характер, а отбелязват една друга гледна точка и проблеми, които могат да се дискутират. Какво становище ще заеме относно тях дисертантката, е нейно решение.

От примерите се налага впечатлението, че процесът на граматикализация на перфектните конструкции, независимо с кой спомагателен глагол са образувани, е маркиран от съгласуването на причастието с допълнението или с подлога, или пък несъгласуването му и това е валидно и за двата езика.

Както споделя и самата М. Анастасова (на с. 94 – 95) „Очевидна е и приликата между аналитичните конструкции, в които те (*съм* и *имам*) участват, в двата езика. На базата на тези разсъждения смятаме, че те следват общотипологичен развой и че активните форми на перфекта и формите за страдателен залог трябва да се обединят в рамките на една обща категория“. В съвременната българска граматика те са обединени и така парадигмата им изглежда логически организирана, а и това е със статут на доказателство за категориалния им характер.

Показателен за качеството на работата на Мария Анастасова е стремежът на докторантката да базира изследването си върху съвременните в теоретично и методологическо отношение интерпретации. За факта може да се съди от направените критически обзори върху писаното по интересувашите я проблеми, но също и от теоретичните постановки в изследването. Категорията на перфекта се разглежда и дефинира като самостоятелна и от формоизменителен тип, а залогът е естествено свързан с общата, обикновено наричана *резултативна*, а по същество квалитативна, признакова семантика на перфектите. Така старите спорове около употребата и превода на аориста и перфекта се обезсмислят; напълно приемливо изглежда обяснението на Ив. Добрев за различната авторова интенция и сакралността на посланието, определящи употребата на едната или на другата форма.

Много уместно е акцентирано върху влиянието на признаци като лично : нелично, одушевено : неодушевено; присъщо за граматическия подлог действие : неприсъщо за подлога действие и др. под., които влияят и в крайна сметка чрез лексикалната

семантика конкретизират окончателната граматическа семантика на конструкциите с глагол *имам* в старобългарския и в новобългарския език. Според нас, те доказват малката вероятност тези глаголни съчетания да са в процес на граматикализация, а по-скоро са отживяващи времето си диалектни факти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни качества, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Авторефератът правилно отразява съдържанието на дисертацията. Не съм констатирала в дисертацията да има текстове с белези на плагиатство.

Дисертационният труд показва, че докторантката Мария Иванова Анастасова притежава теоретични знания и професионални умения по специалността си в област на висше образование 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. *Филология*; докторска програма *Германски езици (английски език)*, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Въз основа на всичко казано, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Мария Иванова Анастасова (в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки; професионално направление 2.1. *Филология*; докторска програма *Германски езици (английски език)*).

30.08.2022 г.

Пловдив

Изготвил становището:

(проф. д.ф.н. В. Маровска)